

Key words: *intellectual, spiritual potential, self-improvement, professional training, modern manager of innovation development, personality development, self-development, higher education reform, internationalization, convergence, system-situational approach, active quality control, the trend of innovative development.*

УДК 378.12:378.147

Олександра Рязанцева

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
ORCID ID 0000-0003-2939-8481

ГОЛОВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті встановлено, що дистанційна освіта вимагає спеціальної підготовки викладача та передбачає володіння низкою компетенцій. За допомогою методів аналізу, порівняння й систематизації теоретичних знань конкретизовано перелік головних компетенцій викладача, що сприяють ефективній організації навчального процесу в системі дистанційної освіти. Отримані результати можуть бути використані при розробці змісту спеціальних навчальних курсів у педагогічних вищих навчальних закладах, навчальних і методичних посібників, орієнтованих на підготовку викладачів до організації навчального процесу в системі дистанційного навчання.

Ключові слова: *викладач, дистанційне навчання, кваліфікаційні вимоги, компетенції, компетентність, освіта, уміння, фахівець.*

Постановка проблеми. Розширення можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти, зростання попиту на дистанційне навчання формує соціальне замовлення суспільства на підготовку спеціаліста, який володіє високим рівнем знань у галузі теорії і методики організації дистанційного навчання. Саме тому потребують модернізації освітні технології вищих навчальних закладів, що готують фахівців до дистанційної системи навчання. Традиційні системи підготовки спеціалістів вже не можуть задовольнити існуючі потреби застосування такої форми навчання, як дистанційна. Також залишається відкритим питання щодо єдиного, базового переліку основних компетенцій, якими повинен володіти викладач для успішної роботи в системі дистанційного навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми дистанційного навчання та його реалізація в навчальному процесі є предметом досліджень українських науковців: С. Березенської, К. Бугайчука, Ю. Кравченка, В. Кухаренка, О. Муковіза, Н. Олійник, Т. Олійник, В. Осадчого, К. Осадчої, О. Рибалко, Н. Сиротенко, С. Сисоевої, А. Столяревської. Однак, і тепер відсутні відповідні кваліфікаційні характеристики спеціалістів у галузі дистанційного навчання та переліки основних компетенцій, якими мають володіти викладачі дистанційної освіти для успішної організації діяльності, на основі яких мають розроблятися навчальні плани та програми підготовки й підвищення кваліфікації таких спеціалістів.

Мета статті полягає у визначенні переліку головних компетенцій викладача, що сприяють ефективній організації навчального процесу в системі дистанційної освіти.

Методи дослідження: для досягнення мети, реалізації завдань дослідження використовувалися теоретичні методи дослідження, а саме: аналіз психолого-педагогічних, навчально-методичних джерел – для вивчення стану й теоретичного обґрунтування проблеми визначення переліку головних компетенцій викладача, що в подальшому сприятимуть ефективній реалізації навчального процесу в системі дистанційної освіти; метод моделювання – для теоретичного узагальнення основних підходів до розв'язання проблеми підготовки викладачів до професійної діяльності в системі дистанційної освіти; метод конкретизації й систематизації теоретичних знань під час формулювання переліку головних компетенцій викладача дистанційної системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Уведення поняття освітніх компетентностей дозволяє вирішувати проблему, коли викладачі можуть добре оволодіти набором теоретичних знань, але мають значні труднощі у використанні їх для вирішення конкретних завдань або проблемних ситуацій. Упровадження компетентного підходу – це важлива умова підвищення якості освіти [9, 196]. Згідно з Енциклопедією освіти, «компетенції – відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки викладача, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат. Результатом набуття компетенції є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності. Компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння викладачами сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень із певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі». [2, 409]. Ю. Кравченко у своєму дослідженні підкреслює, що викладач дистанційного навчання повинен володіти всім арсеналом навичок роботи користувача із застосуванням інтернет-технологій. Та головне, все-таки, – психолого-педагогічна майстерність викладача. Індивідуально орієнтований підхід передбачає постійне спілкування студентів у процесі пізнавальної діяльності, їх спільну роботу, взаємодію між собою і з викладачем. Це співпраця, а не передача знань. А це означає, що необхідно підібрати адекватні методи, педагогічні технології навчання: навчання в малих групах співпраці на різних етапах пізнавальної діяльності; дискусії; індивідуальна, парна, групова проектна діяльність, зокрема робота над телекомунікаційними проектами із партнерами з інших регіонів і навіть країн; ролеві та ділові ігри проблемної спрямованості тощо. При цьому важливо вміти здійснювати диференціацію навчання, рефлексію. Усе це потребує досить широких знань і вмінь від викладача, спеціальної й

досить серйозної підготовки. Викладач очного навчання не готовий до такої системи реалізації навчального процесу. Крім того, існують різні моделі дистанційного навчання, включаючи повністю мережеве навчання за окремим курсом або в межах віртуальної кафедри, школи, університету; інтегроване з очним навчанням, інтегроване з кейс-технологіями, модель розподілених класів (на основі відеоконференцій або інтерактивного телебачення). Кожна з названих моделей має свою специфіку, що стосується як організації навчальних матеріалів, так і методики проведення занять, форм взаємодії студентів один з одним і з викладачем [7, 79].

У своєму дослідженні І. Зварич наводить стандарти оцінювання педагогічної компетентності викладачів США, які цілком можуть бути застосовані при оцінюванні педагогічної компетентності викладачів вітчизняної системи освіти, а саме: викладачі зобов'язані добре навчати студентів; мати ґрунтовні знання з навчальної дисципліни і знати, як її викладати; систематично аналізувати свою педагогічну діяльність і вивчати передовий досвід колег; постійно вдосконалювати власні знання й підвищувати компетентність; бути відповідальними за організацію та оцінювання якісного рівня знань своїх студентів [3, 72].

Для якісного забезпечення освітнього процесу викладач системи дистанційного навчання повинен демонструвати своє вміння бачити технологічні, організаційні, соціально-економічні, психологічні й інформаційно-комунікативні можливості одержання максимального педагогічного результату [6, 90].

Опитування студентів доводять, що вони оцінюють рівень викладання за такими показниками: організованість, стимулювання інтересу до предмету, відповідність рівня спілкування викладача рівню розуміння студента, об'єктивність оцінок, корисність зауважень і відгуків, підтримка й допомога, доступність викладача, підтримка активності студентів, баланс складових курсу (очних занять, Web-конференцій, E-mail) [6, 212].

У чинні програми підготовки викладачів починають включати теми з підготовки до роботи в системі дистанційного навчання, що є, безсумнівно, позитивним досвідом зі значним потенціалом, але простежується й низка недоліків цього процесу: мінімальне вивчення практичного аспекту питання, безсистемна подача теоретичного матеріалу, вивчення технологічних процедур щодо роботи в одній системі, перевага технічних навичок над методичними. Після вивчення таких спеціальних курсів викладач набуває більше технічних та інформаційних навичок, ніж методичних і потрапляє в ситуацію невизначеності – він не знає своїх обов'язків, меж відповідальності і формальних показників, за якими його можуть оцінювати, контролювати при роботі з дистанційними студентами.

Така ситуація призводить до низького рівня підготовки викладачів для системи дистанційного навчання, що є наслідком відсутності єдиних

кваліфікаційних вимог до фахівців такого рівня. Кваліфікаційні вимоги повинні бути одним із інструментів системи якості освітніх послуг та могли б послужити орієнтиром для всіх навчальних закладів, що проводять діяльність за напрямом підготовки викладачів для роботи в системі дистанційного навчання.

Дослідники С. Антощук та В. Гравіт також наголошують, що головними аспектами проблеми кадрового забезпечення дистанційного навчання є: відсутність номенклатури працівників, єдиних вимог до їх підготовки та сама якість підготовки фахівців [1, 53].

Вимоги до викладача, який працює дистанційно, складаються з традиційних – ті, що пред'являються до роботи в очній формі, і спеціальних – пов'язаних із дистанційним навчанням.

Виділяють низку основних компетенцій, необхідні викладачеві для успішної організації навчального процесу: професійні, інформаційні, комунікативні та правові. Традиційні: організаторські, дидактичні, перцептивні, комунікативні, сугестивні, дослідницькі, науково-пізнавальні та предметні вміння набувають нового значення:

1) організаторські – основним умінням виступає планування роботи он-лайн, згуртування й активізація студентів до дистанційного навчання;

2) дидактичні – володіння знаннями дидактичних властивостей і вмінням користуватися засобами інформаційно-комунікаційних технологій;

3) перцептивні – уміння об'єктивно оцінювати емоційний і психологічний стан студентів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;

4) комунікативні – уміння встановлювати доцільні й довірливі відносини зі студентами, володіти невербальними засобами спілкування, підтримувати комунікацію в усій групі студентів;

5) сугестивні – здатність справляти емоційно-вольовий вплив на студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій;

6) дослідницькі – уміння пізнавати й об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації і процеси під час дистанційного навчання;

7) науково-пізнавальні – прагнення і здатність до засвоєння нових наукових знань у галузі своєї спеціалізації;

8) предметні – глибокі професійні знання предмету навчання. [8, 52]

Специфікою професійних компетенцій викладача в системі дистанційної освіти буде якість дистанційної педагогічної діяльності, що забезпечує ефективне вирішення професійно-педагогічних проблем, які виникають при віртуальній взаємодії викладача і студента. Основним змістом професійних компетенцій є володіння, насамперед, педагогічними технологіями дистанційного навчання, засобами інформаційно-комунікаційних технологій, психолого-педагогічними навичками

спілкування у віртуальному середовищі, методиками для побудови і проведення дистанційних занять.

Специфікою інформаційних компетенцій викладача в системі дистанційної освіти є якість роботи з інформаційно-освітнім середовищем дистанційного навчання, що забезпечує ефективний пошук, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог; кваліфікована робота з різними інформаційними ресурсами, комунікаційними інструментами мережі Інтернет, готовими програмно-методичними комплексами.

Визначною рисою комунікаційних компетенцій викладача в системі дистанційної освіти є здійснення ефективної комунікації у віртуальному освітньому середовищі. Ефективність комунікації передбачає здатність конструювати прямий і зворотний зв'язок, установлювати контакт із тими, хто навчається, за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Особливість правових компетенцій для викладача в системі дистанційної освіти полягає в грамотному використанні в професійній діяльності законодавчих та інших нормативно-правових актів.

У науковій праці О. Муковіза також виділені традиційні та специфічні вимоги, що висуваються до викладача дистанційної форми навчання:

1. Традиційні вимоги: організаційні (планування діяльності), дидактичні (уміння підібрати та підготувати навчальний матеріал, обладнання; доступне, зрозуміле, переконливе та послідовне викладання навчального матеріалу; стимулювання розвитку пізнавальних інтересів та духовних потреб), перцептивні (об'єктивно оцінювати емоційний стан студентів, виявляти особливості психіки), комунікативні (уміння встановлювати педагогічно доцільні відносини зі студентами), сугестивні (емоційно-вольовий вплив на студентів), дослідницькі (уміння пізнавати та об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації та процеси), науково-пізнавальні (здатність засвоювати наукові знання зі своєї галузі), предметні (професійно знати свій навчальний предмет).

2. Специфічні вимоги: уміння спілкуватися та здатність установлювати міжособистісні зв'язки в Інтернеті (здатність до співпраці та роботи в колективі, навички мовлення й листування та вміння ставити запитання), знання дидактичних властивостей дистанційного навчання та вміння користуватися сучасними технологіями цієї форми освіти, здатність працювати з дистанційними курсами (планування та організація, знання, пов'язані з підтримкою студентів, а також знання, пов'язані із захистом інтелектуальної власності), уміння репрезентувати навчальний матеріал (розвиток співробітництва, сприяння створенню атмосфери навчання, орієнтованої на студента) [5, 205–206].

Для найбільш ефективної реалізації дистанційної освіти викладачу необхідно керувати навчальною діяльністю студентів, контролювати й

коментувати їх контрольні та творчі роботи, виступи на форумах, здійснювати моніторинг процесу навчання. Організація спільної комунікативної діяльності студентів у процесі пізнавальної і творчої роботи вирішує проблему соціалізації, що, безумовно, важливо в умовах дистанційної освіти. На основі аналізу розв'язуваних викладачем завдань можна сформулювати види діяльності викладача в системі дистанційної освіти, які можуть бути об'єднані за такими ознаками:

– методична діяльність – розробка методичного забезпечення дистанційного навчального процесу (розробка робочої програми, моделі і структури дистанційного курсу; розробка теоретичних, практичних і контрольних-оцінювальних матеріалів дистанційного курсу з урахуванням їх варіативності; аналіз і оцінка якості науково-методичних і навчально-методичних матеріалів для організації дистанційної освіти; адаптація теоретичних, практичних і контрольних матеріалів дистанційного курсу до рівня студентів);

– організаційно-управлінська діяльність – організація дистанційного навчального процесу в межах викладання предмета й позааудиторної діяльності (розробка організаційно-адміністративної документації дистанційного курсу; формування навчальних груп; ведення навчальної та плануючої документації на паперових та електронних носіях; консультування дистанційних студентів з організаційних питань навчального процесу; створення звітних (звітно-аналітичних) та інформаційних матеріалів; відстеження присутності студентів на вебінарах відповідно до розкладу занять групи; реєстрація дистанційних слухачів на форумах тощо; збір інформації (зворотній зв'язок) від дистанційних студентів; консультування дистанційних студентів із технічних питань навчального процесу;

– психолого-педагогічна діяльність – регулювання навчальної діяльності студентів в умовах дистанційної освіти, управління комунікативною діяльністю студентів; дотримання мережевого етикету;

– викладацька діяльність – дистанційне проведення навчальних занять, контроль і оцінювання навчальної та дослідницької діяльності студентів із застосуванням електронних форм документації;

– дослідницька діяльність – вивчення процесу й результатів дистанційного навчання студентів, урахування освоєння ними знань, оволодіння вміннями, застосування отриманих навичок, розвиток досвіду творчої діяльності, пізнавального інтересу; самооцінка педагогічної діяльності; проведення досліджень в області дистанційної освіти; розробка пропозицій щодо оновлення підходів до викладання та педагогічних технологій.

Українські дослідники виділяють такі компетенції та вміння викладача дистанційної освіти:

– підтримувач процесу – допомагає прояву активності у віртуальному середовищі й повсякчасно мотивує навчальну діяльність;

– порадник/консультант – працює індивідуально, дає поради або консультації;

– експерт – визначає через зворотний зв'язок доцільність і вірну спрямованість навчальної діяльності студента;

– дослідник – визначає необхідність залучення до процесу нових знань, що відповідають змісту навчання і здатні підвищити його якість;

– підтримувач змісту – визначає напрям зростання можливостей студента у розумінні змісту курсу;

– технолог – визначає стратегію та якість виконання, що покращують умови навчального простору студента;

– проектувальник – визначає задачі проектування, на які доречно звернути увагу, та конструює додаткові засоби діяльності для вдосконалення курсу;

– менеджер/адміністратор – визначає проблеми реєстрації студентів, збереження записів тощо [10, 33].

Компетенції та вміння викладача дистанційної освіти мають численні напрями та створюють його розгалужену модель. Так, В. Кухаренко виділяє додаткові вимоги, які необхідні при організації роботи й керування навчальною діяльністю:

– простота та легкість спілкування з дорослими студентами, знання їхніх особистих потреб;

– здатність не тільки працювати в колективі, але й співпрацювати, а в разі необхідності, і визначати сумісну стратегію діяльності та переконувати в її доцільності;

– знання предметної галузі, існуючих ефективних методів її викладання, а також можливостей активізації навчальної діяльності;

– відкритість новим ідеям, перспективам;

– готовність опановувати, пропонувати й використовувати нові педагогічні та інформаційні технології і методи навчання;

– спрямованість на вдосконалення технологій згідно з вимогами інформації, контексту, діяльності і складом студентів;

– здатність не тільки збалансовувати вимоги дисциплін із потребами студентів, але й показати студентам їхні особисті можливості щодо наданої навчальної інформації;

– здатність і розуміння необхідності постійно обговорювати потреби студентів для подальшого вдосконалення дистанційного навчання й надавати студентам усю необхідну допомогу [10, 34–35].

Науковці С. Сисоєва, В. Осадчий та К. Осадча підкреслюють важливість формування у професійній підготовці викладача дистанційної освіти таких компетенцій, як:

1) розуміння концептуальних положень і основних принципів дистанційного навчання;

2) володіння інформаційною культурою та комп'ютерною грамотністю;

3) планування використання технологій дистанційного навчання як частини професійної підготовки студентів;

4) сприяння навчанню у вищому навчальному закладі на основі технологій дистанційної освіти;

5) розробка та адаптація навчальних матеріалів для підтримки дистанційної освіти;

6) надання студентам вищого навчального закладу допомоги з використання технологій дистанційної освіти;

7) відстеження навчальної активності й оцінювання слухачів, використовуючи технології дистанційної освіти;

8) лідерство в застосуванні технологій дистанційної освіти у вищому навчальному закладі;

9) розробка проекту розвитку системи дистанційної освіти вищого навчального закладу;

10) заохочення слухачів управляти своїм власним навчанням у середовищі дистанційної освіти;

11) створення культури, яка заохочує впровадження й підтримує розвиток дистанційного навчання;

12) слідування організаційному баченню, стратегіям і завданням дистанційного навчання;

13) контроль за використанням людських і функціональних ресурсів для організації дистанційного навчання;

14) розробка, реалізація і контроль політики з придбання, експлуатації та використання інструментів дистанційного навчання [8, 57–58].

У сучасних дослідженнях розглядаються й основні завдання фахової підготовки викладачів дистанційної освіти: 1) надати досвід користування комп'ютерною технікою; 2) забезпечити ознайомлення викладачів з особливостями дистанційного навчання та відповідних електронних засобів; 3) надати методичну підтримку викладачам щодо проектування дистанційних курсів; 4) підготувати викладачів до взаємодії зі студентами на етапі використання створеного дистанційного курсу [4, 24].

На нашу думку, для успішної організації навчального процесу в системі дистанційного навчання викладач повинен володіти такими компетенціями:

- методичного проектування навчального процесу;
- розробки різних видів організаційної документації для проведення дистанційного курсу, відповідно до форм і засобів, що використовуються;
- розробки електронного контенту, включаючи різні види педагогічного контролю в системі дистанційного навчання;

- володіння формами, методами організації дистанційного навчання та засобами професійно-педагогічної комунікації на практиці;
- проведення навчальних занять з урахуванням психологічних особливостей поведінки студентів у віртуальному середовищі;
- проведення організаційної діяльності в умовах дистанційного навчання;
- самостійної пізнавальної діяльності, здатність адекватно оцінювати власний професійний рівень, навички самовдосконалювання та самоорганізації.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, дистанційна освіта вимагає спеціальної підготовки викладача. Він безпосередньо бере участь у плануванні, організації та забезпеченні навчального процесу і має володіти низкою компетенцій. На нашу думку, це: компетенції методичного проектування навчального процесу; компетенції розробки різних видів організаційної документації для проведення дистанційного курсу, відповідно до форм і засобів, що використовуються; компетенції розробки електронного контенту, включаючи різні види педагогічного контролю в системі дистанційного навчання; компетенції володіння формами, методами організації дистанційного навчання та засобами професійно-педагогічної комунікації на практиці; компетенції проведення навчальних занять з урахуванням психологічних особливостей поведінки студентів у віртуальному середовищі; компетенції проведення організаційної діяльності в умовах дистанційного навчання; компетенції самостійної пізнавальної діяльності, здатність адекватно оцінювати власний професійний рівень, навички самовдосконалювання та самоорганізації.

Отримані результати можуть бути використані у процесі розробки змісту спеціальних навчальних курсів у педагогічних вищих навчальних закладах, навчальних і методичних посібників, орієнтованих на підготовку викладачів до організації навчального процесу в системі дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антошук С. В. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті : [навч. посіб.] / С. В. Антошук, В. О. Гравіт. – Суми : НІКО, 2015. – 180 с.
2. Енциклопедія освіти / [головн. ред. В. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Зварич І. М. Теоретичні і методичні основи оцінювання педагогічної компетентності викладачів США : [навч. посіб.] / Ірина Миколаївна Зварич. – К. : Фенікс, 2012. – 148 с.
4. Дистанційне навчання : досвід впровадження в українському університеті : монографія / [В. О. Любчак, О. В. Купенко, Т. В. Лаврик та ін.]. – Суми : СумДУ, 2009. – 160 с.
5. Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи : теорія та методика : монографія / Олексій Павлович Муковіз. – Умань : Сочінський М. М., 2016. – 392 с.

6. Дистанційне навчання. Основи, концепції, перспективи : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / І. О. Романенко, В. В. Калачова, Д. В. Сумцов, О. П. Сук. – Х. : НТУ «ХПІ», 2010. – 284 с.
7. Кравченко Ю. В. Концепція раціонального структурування знань у системі дистанційного навчання / Ю. В. Кравченко // Вища школа. – 2015. – № 4–5. – С. 76–86.
8. Сисоєва С. О. Професійна підготовка викладача-тьютора : теорія і методика : [навч.-метод. посіб.] / Сисоєва С. О., Осадчий В. В., Осадча К. П. – К. : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. – 280 с.
9. Система дистанційного навчання та використання інформаційних технологій : монографія / [В. П. Степанов, І. О. Борозенець, В. П. Бурдаєв та ін.] ; за заг. ред. В. П. Степанова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 232 с.
10. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / [В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук та ін.] ; за ред. В. М. Кухаренка. – Х. : «Міськдрук», 2016. – 284 с.

REFERENCES

1. Antoshchuk, S. V. (2015). *Osnovy orhanizatsii dystantsiinoho navchannia v pisladyplomnii pedahohichnii osviti [Basics of organization of distance learning in postgraduate pedagogical education]*. Sumy: NIKO.
2. Kremen, V. H. (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]*. Kyiv: Yurinkom Inter.
3. Zvarych, I. M. (2012). *Teoretychni i metodychni osnovy otsiniuvannia pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv SShA [Theoretical and methodological basics of assessment of pedagogical competence of teachers in the United States]*. Kyiv: Feniks.
4. Liubchak, V. O., Kupenko, O. V., Lavryk, T. V. (2009). *Dystantsiine navchannia: dosvid vprovadzhennia v ukrainskomu universyteti [Distance education: the experience of the implementation in Ukrainian university]*. Sumy: SumDU.
5. Mukoviz, O. P. (2016). *Dystantsiine navchannia u systemi neperervnoi osvity vchyteliv pochatkovoї shkoly: teoriia ta metodyka [Distance education in the system of continuous education for primary school teachers: theory and methods]*. Uman: Sochynskyi M. M.
6. Romanenko, I. O., Kalachova, V. V., Sumtsov, D. V., Suk, O. P. (2010). *Dystantsiine navchannia. Osnovy, kontseptsii, perspektyvy [Distance learning. Fundamentals, concepts, perspectives]*. Kharkiv: NTU «KhPI».
7. Kravchenko, Yu. V. (2015). Kontseptsiiia ratsionalnogo strukturuvannia znan u systemi dystantsiinoho navchannia [The concept of rational structuring of knowledge in the system of distance learning]. *Vyshcha shkola*, 4–5, 76–86. (In Ukrainian).
8. Sysoieva, S. O., Osadchyi, V. V., Osadcha, K. P. (2011). *Profesiina pidhotovka vykladacha-tiutora: teoriia i metodyka [Professional training of a teacher-tutor: theory and methodology]*. Kyiv: TOV «Vydavnychiy budynok MMD».
9. Stepanov, V. P., Borozenets, I. O., Burdaiev, V. P. (2015). *Systema dystantsiinoho navchannia ta vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii [The system of distance learning and the use of information technologies]*. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia.
10. Kukharenko, V. M., Berезенська, S. M., Buhaichuk, K. L. (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia [Theory and practice of mixed learning]*. Kharkiv: «Miskdruk».

РЕЗЮМЕ

Рязанцева Александра. Главные компетенции преподавателя в системе дистанционного образования.

В статье установлено, что дистанционное образование требует специальной подготовки преподавателя и предполагает владение рядом компетенций. С помощью методов анализа, сравнения и систематизации теоретических знаний конкретизирован перечень главных компетенций преподавателя, способствующих эффективной организации учебного процесса в системе дистанционного образования. Полученные результаты могут быть использованы при разработке содержания специальных учебных курсов в педагогических высших учебных заведениях, учебных и методических пособий, ориентированных на подготовку преподавателей к организации учебного процесса в системе дистанционного образования.

Ключевые слова: преподаватель, дистанционное обучение, квалификационные требования, компетенции, компетентность, образование, умения, специалист.

SUMMARY

Riazantseva Alexandra. The main competence of teachers in the system of distance education.

This article focuses on the basic skills of the teacher in distance education system, that contribute to the successful organization of the educational process, it also generalizes their competences and determines that the teacher in the system of distance education, being in charge of the learning process, should be able to see the technological, organizational, socio-economic and socio-psychological ways of obtaining maximum pedagogical results. We also found out that the definition of the appropriate qualification characteristics of specialists in the field of distance learning remains open to discussion. We considered the main tasks of the professional training of teachers in distance education that are looked at in modern studies, characteristics of professional, informational, communicational and legal competences of the teacher in distance education. Using the methods of analysis, comparison and systematization of theoretical knowledge we list the main teacher's competences that contribute to the effective organization of the educational process in the system of distance education. We discovered that the distance education requires special preparation of the teacher and involves possession of a number of specific competences. In our opinion, these are: the competence of the methodological design of the educational process; the competence of development of various types of organizational documentation for conducting a distance course, according to the forms and methods used; the competence of development of electronic content, including different types of pedagogical control in the system of distance learning; the competence of knowing forms, methods of organization of distance learning and tools for professional-pedagogical communication in practice; the competence of leading classes taking into account psychological characteristics of students' behavior in a virtual environment; the competence of organizational skills in distance learning; the competence of the independent cognitive activity, the ability to adequately assess their own professional level, skills of self-development and self-organization. For the establishment of communication links, promoting the adaptation of the students, encouraging, collaboration, diagnostics of educational achievements, usage of different methods for the development of individual qualities allow teachers to establish interaction with them effectively and successfully, which helps to achieve the goal of studying. The obtained results can be used in developing of the content of the special educational courses

in teachers of higher education institutions, educational and methodological manuals, aimed at training teachers to organize the educational process in the system of distance learning.

Key words: *teacher, distance learning, qualification requirements, competences, competence, education, skills, professional.*

УДК 378.22:81'243]:37.091.33-028.22:004](043.3)

Ірина Ставицька

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0003-4915-0141

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто питання, пов'язані з особливостями підготовки магістрантів машинобудівних спеціальностей у технічному університеті. Досліджено компетентнісний підхід до підготовки фахівців технічної галузі. Уточнено сутність поняття «іншомовна компетентність магістрантів». Визначено педагогічні умови формування іншомовної компетентності магістрантів машинобудівних спеціальностей засобами мультимедіа, до яких належать взаємозв'язок гуманітарних і фахових дисциплін у професійній підготовці магістрантів; професійно-технічна та наукова спрямованість вивчення іноземної мови; поєднання в освітньому процесі засобів мультимедіа із традиційними формами навчання; інтенсифікація самостійної роботи студентів у процесі навчання за дистанційними курсами.

Ключові слова: *компетентність, іншомовна компетентність, мультимедіа, мультимедійні засоби, магістрант, машинобудування, спеціальність, дистанційний курс, Moodle.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток міжнародного освітнього середовища, інтеграція України в світовий простір, прискорений технологічний розвиток суспільства, інформатизація освіти зумовлюють нові вимоги до підготовки фахівців машинобудівної галузі. Висококваліфіковані інженери повинні мати належні професійні знання, володіти іноземними мовами, новітніми технологіями та прагнути до професійного самовдосконалення. У сучасному суспільстві знання іноземних мов є чинником підвищення конкурентоспроможності фахівця, і тому необхідно шукати нові підходи до підвищення рівня викладання та мотивації студентів до навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукової літератури дав змогу визначити такі напрями досліджень із проблеми формування іншомовної компетентності фахівців вищої школи: підвищення якості вищої освіти (В. Андрущенко, В. Баранівський, С. Вітвицька, С. Гончаренко, Х. Девіс, Н. Дем'яненко, Н. Журавська, М. Євтух, С. Калашнікова, Б. Колліс, В. Майборода, Ж. Таланова, О. Ярошенко та ін.); компетентнісний підхід у